

Hupałowska, Danuta

Z czasopism

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 32/3-4, 805

1987

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nianych. Nie są tam tylko ozdobą półek, lecz znajdują licznych czytelników. Czytelników pilnych, ufnych, ale i uważnych. Także i o nich powinni pamiętać autorzy tomów syntez i tomów bibliograficznych *HNP*.

Małgorzata Stępkowska-Rosińska
(Łomża)

(Red.: Na tym trójgłosie nie zamykamy dyskusji wokół tomu IX oraz tomów III i IV. Ewentualne przyszłe konstruktywne i krytyczne wypowiedzi będą wymownym wyrazem zainteresowania środowiska historyków nauki i innych czytelników kolejnymi tomami *Historii nauki polskiej*.)

Z czasopism

Ostatnio „*Historia Mathematica*“ zamieściła dwa artykuły dotyczące historii matematyki polskiej. W dwunastym numerze tego czasopisma (No. 3, 1985) ukazała się notatka Waleriana Piotrowskiego: *Władysław Kretkowski a trzeci problem Hilberta*.

W 1900 r. na Międzynarodowym Kongresie Matematyków w Paryżu D. Hilbert przedstawił swoje słynne 23 problemy matematyczne, w których starał się ująć główne kierunki badań matematycznych ostatnich dziesięcioleci oraz nakreślić zarys przyszłego rozwoju matematyki. Problemy te wzbudziły znaczne zainteresowanie matematyków; zostały podjęte intensywne studia nad nimi. W 1974 r. w Northern Illinois University in De Kalb odbyło się specjalne sympozjum poświęcone próbom rozwiązania zagadnień Hilberta. Sympozjum to potwierdziło fakt, iż większość tych zagadnień ma rzeczywiście wpływ na rozwój wielu gałęzi współczesnej matematyki. Jeden z tych problemów, trzeci problem Hilberta, zainspirował powstanie szwajcarskiej szkoły geometrii, kierowanej od 1945 r. przez H. Hadwigera. W 1977 r. W.G. Boltiański opublikował monografię na temat tego problemu.

Warto zwrócić uwagę na pewien epizod związany z trzecim problemem Hilberta, nie wspomniany w monografii i całkowicie nieznanymi historykom matematyki. Władysław Kretkowski — polski matematyk, absolwent paryskiej Szkoły Inżynierii Cywilnej, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i Lwowskiego inspirował badania matematyczne w Akademii Nauk poprzez finansowanie konkursów. W 1882 r. ustalił nagrodę — 500 złotych franków — za rozwiązanie zadania, które było wersją późniejszego trzeciego problemu Hilberta. Nagrodę za rozwiązanie przyznano L. Birkenmajerowi, młodemu matematykowi, który stał się później dobrze znanym historykiem matematyki. Z rękopisu tej pracy wynika, że Birkenmajer dał tylko częściowo rozwiązanie problemu Kretkowskiego. Niestety, ani problem Kretkowskiego, ani rozwiązanie Birkenmajera nie było opublikowane w żadnym zagranicznym czasopiśmie matematycznym. Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Matematyczno-Fizycznego AU były publikowane w języku polskim, zatem docierały do małego kręgu matematyków. Autor artykułu przypuszcza, że jest bardzo prawdopodobne, że Hilbert wiedział o wersji problemu Kretkowskiego.

W „*Historia Mathematica*“ Vol. 12, No. 4 (1985) ukazał się artykuł Johna W. Kennedy’ego, Louis V. Quintasa i Macieja M. Sysła *Twierdzenie o grafach planarnych*.

W końcu lat dwudziestych kilku matematyków było blisko sformułowania twierdzenia, charakteryzującego graf planarny. Dowód takiego twierdzenia opublikowany został w roku 1930 przez K. Kuratowskiego i wkrótce potem twierdzenie to zaczęto nazywać twierdzeniem Kuratowskiego. Stało się ono najczęściej cytowanym rezultatem w teorii grafów. Obecnie, identyfikując to twierdzenie, do nazwiska Kuratowskiego dodaje się nazwisko Pontriagin. Autorzy artykułu badają prowadzący do tego rozwój wydarzeń, aby określić, komu i w jakim stopniu powinno się przypisać zasługę sformułowania tego twierdzenia. K. Kuratowski wiedział, że L.S. Pontriagin interesował się tym problemem, ale nie przyznawał mu współdziałania w rozwiązaniu. Autorzy artykułu twierdzą, że Pontriagin mógł uzyskać dowód twierdzenia w tym samym czasie co Kuratowski, ale nie został on nigdy opublikowany. Natomiast O. Frink i P.A. Smith mieli prawo domagać się, żeby wiązać to twierdzenie z ich nazwiskami, ponieważ w czasie, kiedy oni starali się opublikować swoje rezultaty, ukazała się publikacja Kuratowskiego i dlatego ich rękopis został wycofany.

Danuta Hupałowska
(Warszawa)